

Slovensko pri zrode Česko-Slovenska

Martin, 30. október 2018

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Pri príležitosti celoštátnych osláv 100. výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov v Martine pripravil Ústav politických vied Slovenskej akadémie vied (ÚPV SAV) v Bratislave v spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom, mestom Martin, Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvom kultúry SR vedeckú konferenciu venovanú tejto významnej udalosti pod názvom *Slovensko pri zrode Česko-Slovenska*.

Slávnostnú atmosféru v úvode vytvorilo literárne pásmo pod názvom *Od monarchie k spoločnému štátu*. Účastníkov privítal v zastúpení hlavného organizátora ÚPV SAV PhDr. Miroslav Pekník, CSc., ktorý následne vystúpil s príspevkom pod názvom *Slovenská politika pred rokom 1918*. Priblížil hlavné tendencie slovenskej politiky v širších celouhorských podmienkach a poukázal na to, že už v predvojnovom období existovali v slovenskej politike viaceré politické alternatívy, ktoré mali zabezpečiť lepšie postavenie Slovákov v monarchii. Patrili k nim Vajanského slaviano-filská orientácia, pasívne očakávajúca pomoc od Ruska, spolupráca nemaďarských národností v Uhorsku a česko-slovenská vzájomnosť. Krátko pred prvou svetovou vojnou sa na slovenskej politickej scéne objavila aj tzv. belvedérska politika Milana Hodžu, spájaná s osobou následníka habsburského trónu Františka Ferdinanda d'Este. Každá zo slovenských politických alternatív mala svojich horlivých stúpencom, ale aj odporcov. Práve česko-slovenská vzájomnosť a spolupráca sa v období prvej svetovej vojny ukázala ako najprechodnejšia a najviac reálna.

Na jeho vystúpenie obsahovo nadviazala doc. PhDr. Nadežda Jurčišinová, PhD., z Inštitútu histórie FF PU v Prešove. V referáte pod názvom *Podiel Československej jednoty na rozvoji česko-slovenskej vzájomnosti pred prvou svetovou vojnou* sa venovala zhodnoteniu česko-slovenských vzťahov pred prvou svetovou vojnou s akcentom na činnosť slovakofilského a národnoobraného spolku v Prahe Československá jednota. Zdôraznila, že jeho význam spočíval najmä v tom, že kým v predchádzajúcom období sa česko-slovenské vzťahy vyvíjali na personálnej báze a sporadicky, vznikom spolku nadobudli organizovaný charakter a inštitucionálnu podobu. Spolok svojím pôsobením posunul vývoj vzťahov na vyššiu úroveň, pričom sa o rozvoj spolupráce najmä v kultúrno-osvetovej oblasti a rozšíril ju aj na hospodársku a politickú sféru, aj keď oficiálne vystupoval ako spolok nepolitický. Z ním organizovaných podujatí možno za najzávažnejšie označiť pravidelné stretnutia Čechov a Slovákov v rokoch 1908 – 1913 v Luhačoviciach. Aktivity Československej jednoty a najmä ňou organizované luhačovické stretnutia patrili k tým činom, ktoré pripravovali pôdu nielen pre vznik Československa, ale vytvorili aj pôdu na to, aby verejný program spoločného štátu akceptovala.

Do obdobia prvej svetovej vojny prešiel PhDr. Ferdinand Vrabel z ÚPV SAV v Bratislave, ktorý upriamil pozornosť na česko-slovenské légie. Vo vystúpení pod názvom *Podiel Slovákov v československých légiách a ich boj za spoločný štát Čechov a Slo-*

*Martin, budova Tatrabanky v deň osláv 100. výročia prijatia Deklarácie slovenského národa.
Foto: Nadežda Jurčišinová*

vákov sa zaoberal pôsobením légii v Rusku, Francúzsku a Taliansku. Priblížil ich život, bojové aktivity a najmä ich významný podiel na vzniku spoločného štátu. S regionálnou problematikou z vojnového obdobia sa prezentoval Mgr. Tomáš Adamčík, PhD., z Kysuckého múzea v Čadci. Hovoril na tému *Turiec a Slovenská národná rada v období prevratu*. Významným dokumentom, ktorým sa Slováci prihlásili k myšlienke spoločného štátu s Čechmi bola Martinská deklarácia, ktorá bola prijatá v Turčianskom sv. Martine 30. októbra 1918. Na ňu upriamil pozornosť vo vystúpení doc. PaedDr. Miloš Kvokačka, CSc., z Martina v príspevku *K problematike dokumentácie Martinskej deklarácie*. O priebehu prevratu v roku 1918 na hornom Považí hovoril MVDr. Miloš Jesenský, PhD., z Kysuckého múzea v Čadci. S podnetným a zaujímavým referátom pod názvom *Rok 1918: Prevrat, reforma, revolúcia? Principiálne rozdiely medzi Predlitavskom a Zalitavskom* sa prezentoval doc. PhDr. Vladimír Goněc, DrSc., z ÚPV SAV Bratislava. Popísal rozdielne podmienky pre rozvoj národného života Čechov vo všetkých oblastiach života v Predlitavsku a Slovákov v Uhorsku. Hlbšie nad otázkami vzniku spoločného štátu z hľadiska politiky sa zamýšľal PhDr. Peter Zelenák, CSc., z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského (UK) v Bratislave v príspevku pod názvom *Vznik Česko-Slovenska a koncepcia slovenskej politiky v novom štáte*. So záverečným referátom pod názvom *Genéza slovensko-českých vzťahov – kontinuita a diskontinuita* vystúpil prof. PhDr. Jozef Lysý, CSc., z Pedagogickej fakulty UK v Bratislave. V bohatej diskusii, ktorú rečníci vyvolali svojimi príspevkami sa mohli prítomní dozvedieť mnoho zaujímavých, menej známych i neznámych faktov

a udalostí, ktoré sa so vznikom Česko-Slovenska spájajú a tak si obohatiť vedomosti o tejto významnej udalosti v našich dejinách.

Pre obyvateľov centra Turca a účastníkov osláv vzniku ČSR a prijatia Martinkej deklarácie bola nezabudnuteľným zážitkom možnosť vypočuť si slávnostné príhovory na námestí v Martine prezidenta SR Andreja Kisku a prezidenta Českej republiky Miloša Zemana, ale aj prítomnosť ďalších dvoch predchádzajúcich prezidentov SR Rudolfa Schustera a Ivana Gašparoviča.